

Ivan Cankar, Na klancu

1. Življenska pot avtorja:

Ivan Cankar (1876-1918) se je rodil na Vrhniki 10. maja kot osmi otrok med 12 v družini revnega trškega krojača. 1882 je začel obiskovati osnovno šolo na vrhniškem Hribu, 1888 pa se je vpisal na realko v Ljubljani. Že v dijaških letih je napisal prve pesmi in jih objavil v Vrtcu in Ljubljanskem zvonu. 1896 je odšel na Dunaj študirat tehniko, vendar študija ni končal. Odkril se mu je svet moderne umetnosti in ga popolnoma prevzel. Pod vtisom velemestne kulture so nastale pesmi, zbrane v ciklu *Dunajski večeri*, in prve vinjete. 1897 se je vrnil domov, napisal dramo *Romantične duše* in doživel materino smrt. 1898 je spet odšel na Dunaj, se naslednje leto naselil pri Löfflerjevih v dunajskem predmestju Ottakring in tam ostal do leta 1909. 1907 je bil Cankar na listi socialnodemokratske stranke kandidat za državnega poslanca. V Ljubljani je nastopal na volilnih shodih, dobil veliko podpore, vendar ni bil izvoljen. 1910 se je naselil v gostilni na Rožniku, kjer je ostal s presledki sedem let. Zaradi predavanja *Slovenci in Jugoslovani* je bil obsojen na teden dni zapora, sredi novembra 1915 je moral k vojakom v Judenberg na avstrijskem Štajerskem. Zaradi telesne šibkosti pa je bil ob koncu leta izpuščen. 1916 je vse bolj telesno pešal, vendar ga literarna moč ni zapustila. Umrli je 11. decembra 1918 in je pokopan v skupni grobnici "moderne".

2. Literarno obdobje oz. smer:

Slovenska moderna

3. Obnova prebranega dela:

Francka živi z materjo. Nima lepega otroštva, kajti mati jo zapostavlja na račun mlajše sestre Nežke. Lepih trenutkov je bilo v njenem življenju malo. Eden izmed njih pa je bil, ko je šla na Romarsko Goro. Šla je sama in sicer naj bi jo sosed Kovač peljal z vozom, tako kot še nekaj drugih. Zjutraj se je hitro umila, pojedla in oblekla, vendar je zamudila voz. Začela je teči za njim, toda ni ga mogla dohiteti. Tisti na vozu so ji klicali, da jo bodo počakali pri mlinu. Francka je še vedno tekla in videla, kako so se pri mlinu ustavili, na voz sta vstopila mož in žena, nato pa so odpeljali naprej. Solze so ji silile v oči, toda nihče je ni opazil. Pomislila je, da bi voz lahko ujela po bližnjicah skozi gozd, vendar se je bala, da bi se zgubila. Zato je še kar tekla in klicala in končno so jo opazili. Vendar niso ustavili. Samo norčevali so se iz nje, ko je brezupno tekla za njimi. Voznik je čez nekaj časa upočasnil in Francka je skočila na voz. Še preden so prišli do Gore je pozabila že vse gorje tega dne in se samo veselila. Francka je šla najprej k maši, nato pa se je sprehajala med šotori. Z desetico, ki jo je dobila od matere, si je kupila piškotov in svetinjo. Domov so se vrnili šele pozno zvečer. Materi in Nežki je dala piškote in tri preostale krajcarje. V spanju pa so se ji znova prikazoval brezupni tek za vozom.

S tirinajstimi leti je šla služiti v mesto k stari vdovi Mariževki. To je bila čudna starka, ki je skoparila z denarjem in živela v stari in sivi pritlični hiši. Pri njej je brezplačno služil tudi bebast hlapec. Vdova je Francko najela samo zato, ker je bila poceni. Včasih jih je obiskala Franckina mati. Takrat se je dolge ure pogovarjala z Mariževko, ob odhodu pa je vzela denar, ki ga je Francka prislužila. Ko je Francka služila že drugo leto, je spoznala nekega umetnika. Bil je gosposko oblečen in se je uglajeno obnašal. Francko je klical Fanny in vzljubila ga je. Toda on jo je kmalu zapustil, kajti dekle z raskavimi rokami ni bilo zanj. Francka je zbežala domov in zbolela.

Njena naslednja služba je bila v trgu. Tu je spoznala krojača Toneta Mihova, ki je bil ugleden človek in so ga vsi zelo cenili. Veliko je bral, bil pa je tudi v odboru bralnega društva.

Francko je očaral s pripovedovanjem o lepi prihodnosti v Ljubljani ali celo v Ameriki, zato sta se poročila. Toda že na poročno noč je Francka zaslutila nesrečo. Kmalu je prišel v trg krojač, ki je odprl trgovino z narejenimi oblekami. Tone ga sprva gledal zaničljivo, kajti sam je delal dražje obleke iz boljšega blaga. Toda ljudje so raje kupovali ceneje pri novem krojaču in Tone je začel ostajati brez dela. Kmalu je izgubil tudi mesto govornika, kar ga je še posebej prizadelo. Ker ni mogel več poravnavati računov, je prodal hišo ter se s Francko in tremi otroki preselil na Klanec.

Tam se je zapil, nekega dne pa odšel v svet ter se nikoli več ni vrnil. Tako je Francka, kot njena mati, ostala sama s tremi otroki, ki jih je morala preživljati. Nekajkrat si je sposodila denar od matere.

Po Mihovovem odhodu se je mati priselila k njim. Oslabela je in večino dni preležala. Franckini otroci Lojze, Tone in Francka so zaželi odhajati od doma. Francka je še hodila v šolo, Tone je odšel za krojača, Lojze pa se je izkazal v šoli, zato ga je gospoda poslala v Ljubljano na nadaljnji študij. Vsi pomembnejši ljudje so obljubili podporo in Franckini družini se je obetala lepa prihodnost. Lojze je skupaj z materjo odšel v Ljubljano h gospodinji, pri kateri je že živel več študentov. Po njenem odhodu se je počutil popolnoma samega in zapuščenega. V sanjah je videval očetovo in bratovo usodo in zdelo se mu je, da je to tudi njegova.

Francki je umrla mati in ostala je sama z malo Francko. Lojze je bil v tretji šoli. Zmanjkovati mu je pričelo denarja. Vse obljube, ki so jih nekdaj dajali ugledni ljudje, so bile pozabljene. Francka je vedno teže zbirala denar za Lojzetovo najemnino, hrano in obleko. Ko je zbrala denar in se vrnila domov, pa je tam zagledala Lojzeta. Želel je ostati doma. Vsi tovariši, s katerimi je živel v Ljubljani, so nanj gledali kot na reveža, ki živi od miloščine drugih. Tudi v šoli se je spremenil. Začel je sanjariti in polenil se je. Neznansko si je želel, da bi pripeljal vse s Klanca in revščine v lepo in bogato mesto. V Ljubljani mu ni bilo več všeč, toda mati ga je prepričala, da se je vrnil. Spremljala ga je na dolgi poti.

Kmalu po vrnitvi domov je Francko zapustil še njen zadnji otrok. Mala Francka je odšla delat kot dekla in pestrna. Mati je ostala sama. Šla je obiskat Toneta v Ljubljano, pa ga ni našla, saj je že pred mesecem dni odšel. Gospodinja ji je tudi povedala, da se je zelo pokvaril in pustil šolo. Nekega dne pa se je Tone vrnil. Zaradi slabega vida ni mogel več delati, bil pa je tudi zelo bolan. Pri materi je prespal in umrl že naslednjo noč. Prišla je tudi Francka, še bolj suha kot je bila, vendar se je morala kmalu vrniti v Ljubljano. Zadnji se je vrnil domov Lojze. Tudi sam je bil bolan in obubožan. Doma je našel umirajočo mater, ki je izdihnila še isti večer.

4. Elementi zunanje zgradbe:

Iz 8. poglavij, sintetična zgradba

5. Elementi noranje zgradbe:

a) glavni motivi:

- Romarska gora
- materino sovraštvo do Francke
- Poroka Toneta in Francke
- razočanje Toneta ob prihodu novega krojača
- smrt Tonetovega očeta
-
-
-
-
-

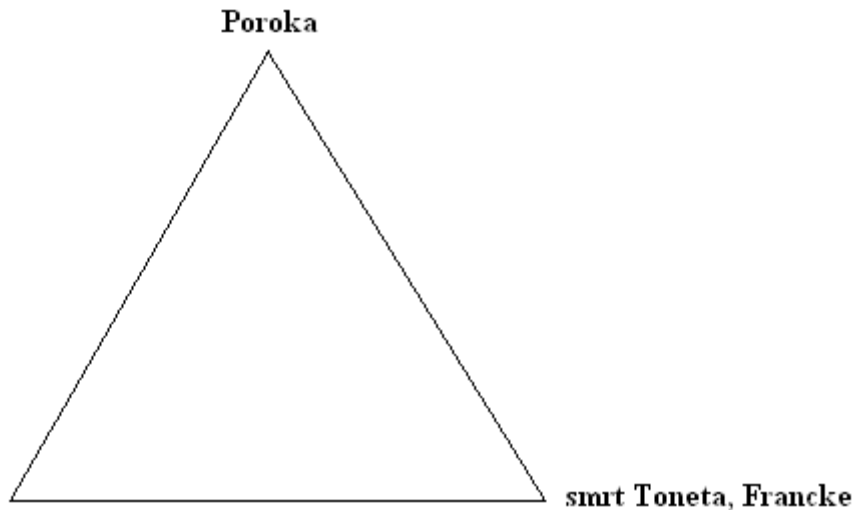
b) ozanka glavnih oseb:

-Francka: odraščala je brez očeta. Bila je zapostavljana nezakonska hči, ki ji je mati dajala samo streho nad glavo, obleko in hrano, ljubezni pa nikoli - to je dobila njena mlajša sestra Nežka. Že kot otrok ni imela lepega življenja. Neprestano je morala delati in hoditi okoli umazana in v starih cunjah : "In še tiste stare obleke ni smela imeti ves dan; prcej se je preoblekla, ko je prišla od maše, in je hodila raztrgana okoli; Nežka pa je posedala gosposko v rdečerožnatem krilu". Neprestano si je želela le malo prijaznosti in nežnosti, ki pa je ni dobila. Kljub temu pa je zrasla v skromno in požrtvovalno mater. Zaradi nesrečnega otroštva pa jo je vedno bilo strah uboštva : "Ali Francka sama se je bala življenja. Komaj je stopila vanj, že tisti večer, ko je stala v poročni obleki in s poročnim vencem na glavi v veži in se je držala krčevito za duri, da bi se ne zgrudila od slabosti in nerazumljivega strahu, so minile vse sanje in vse pričakovanje je izginilo". Za svoje otroke bi žrtvovala in storila vse, le da bi jih rešila revščine : "Ko bi mu mogla pomagati, bi si odsekala roko. Nimam da bi mu kupila enkrat kos kruha za večerjo".

-Lojze: Franckin prvorojeni sin. Bil je debel, toda bled. Oči je imel take kot mati - velike, začudene in plahe. Matere se je venomer držal za krilo. Bujna domišljija mu je dajala snov za pripoved. Kadar je prišel iz šole, je stal v kuhinji in materi pripovedoval tako čudne zgodbe, ki si jih sproti izmišljal, izhajal pa je iz enega stavka ali besede, ki jo je slučajno videl ali slišal. Dokler oče ni odšel, ga je silil k branju člankov iz nemških časopisov. Lojze je verjel, da obstaja boljše življenje tudi zanj. Bil je zelo podoben očetu. Tudi sam je sedel za mizo in si zidal gradove v oblakih. To se mu je dogajalo tudi v šoli. Ustvaril si je svet, katerega ni bilo, zato je postal nesrečen, pustil šolo in skušal najti srečo kje drugje, kar pa mu seveda ni uspelo.

-Tone Mihov: ko ga je Francka spoznala je bil, mlad in droben fant s suhljatim obrazom. S rjavimi in svetlimi očmi je veselo gledal izpod visokega in ploščatega čela. Bil je izobražen, kajti bral je knjige in časopise. Bil je v odboru bralnega društva. Najbolj si je štel v čast, da je lahko ob različnih veselicah skrbel za govore. V tem pogledu je bil blizu gosposki družbi. Po poklicu je bil ugleden krojač, šival je tudi za gospodo. Francko je znal osvojiti s svojim načinom govorjenja : "Nikoli in slišala toliko lepih besed, božale so jo kakor z ljubečo roko". Prihodnost je videl v večjih mestih ali celo v tujini : "V Ljubljano pojdeva, bo videla, tam bo vse drugače. Kdor ima kaj korajže, gre stran, tukaj ni nič. Ali še dalje, Francka, morda v Ameriko, tam je življenje vse drugačno, ljudje so drugačni, tam so vsi gospodje, vsak je gospod, ki kaj zna ali kaj premore". Ko mu je novi krojač prevzel delo ga je to pojezilo, dokončno pa ga je potrla, ko pa mu je ta prevzel mesto govornika : "Kruh mi je vzel in še čast povrhu".

c) Dramatska oblikovanost snovi

d) vrsta pripovedovalca
personalni pripovedovalec

e) vrsta notranje zgradbe

f) dogajalni čas in prostor:

- v Ljubljani
- v času Franckinega življenja
- Romarska gora
- Klanec
-

g) ideja prebranega dela

Klanec je Cankarjev simbol za vse zatirane in izkoriščane ljudi ne samo doma temveč tudi po svetu in pa tudi simbol zaslužnjene domovine in revščine. V tem delu pa je tudi dopolnil odnos do matere, čustva ki sega od poveličevanja da samoobtožbe. S podobo Franckinega teka za vozom je prikazal ves brezup revščine in nemoč v boju za boljše življenje. Voz uporabi kot prispodobo za srečnejšo prihodnost, na njem sedijo veseli in brezskrbni romarji. Ne glede na to, kako hitro teče, je voz vedno pred njo, ona pa omaga in pade. Klanec je brezizhodni kraj. Kdor je tam rojen, bo tam umrl. Lahko še tako poskuša pobegniti, sreča mu je vedno opoteča. Francka je večkrat odšla od doma, vendar se je vedno vrnila. Njeni otroci so prav tako iskali boljše življenje, vendar so se vsi vrnili domov. V romanu pa opazimo optimizem, ki je prikazan z učiteljevim oknom, ki ga opazuje Lojze. Okno je simbol za izobraženost, napredek in prebujenje ljudstva.

h) tema besedila:

Tematika je socialna

6. slog in besedišče prebranega dela:

7. Moje mnenje o prebranem delu:

Delo mi je, ko sem ga bral, povzročilo nemalo težav, saj je tako zakomplicirano, da ga je skoraj nemogoče prebrati tako, da ni treba ponovno prebirat sestavkov, da se ga razume. Po mojem mnenju je Cankar sicer želel s tem delom pokazati tedanje družbene razmere, a se je ob tem tako zapletel, da pomoje špe sam ni vedel kaj je napisal.